

Biró Tamás

Az imperialista Optimalitáselmélet?

(Absztrakt az EN-tanszék alapításának 20. évfordulója alkalmából szervezett konferenciára)

Az absztrakt írásakor még nyomdában van két cikk, amelyek az Optimalitáselmélet (OT, Prince és Smolensky, 1993/2004) alkalmazzák nem nyelvészeti területeken. Az egyik (Jones, 2010) a kulturális antropológia egyik klasszikus témáját, a rokonsági viszonyok elnevezésének rendszerét közelíti meg OT segítségével. A második pedig (Biró, remélhetőleg 2010) a vallási rítusok dinamikájának szimulációjához használja az OT-t. Vajon ezek a – nem előzmény nélküli – cikkek előfutárai lehetnek annak, hogy az Optimalitáselmélet meghódítja a „magasabb kognícióval” foglalkozó kutatási területeket?

Először is, tisztáznunk kell a „hódítás” tartalmát. A kultúrakutató átveheti az OT-technikát, mint ahogy a közgazdászok átvették a fizikusok matematikai apparátusát. A kultúrakutató hihet abban, hogy a kultúra a nyelv része, vagyis a kulturális jelenségek leírása nyelvészeti kérdés, és ezért nyelvészeti eszközök használandók – ahogy a vegyész is fizikai apparátussal megoldandó fizikai kérdésnek tekinti a molekulákon belüli kötések megértését. Végül – és ezt a harmadik megközelítést javaslom – tekinthetjük az OT-t a (magasabb) kognitív funkciók általános modelljének is, amely tehát egyaránt alkalmazható nyelvészeti és kulturális jelenségekre. Az OT fogalmát kiterjeszthetjük a Harmónia Nyelvtanokra (HG) is, de megkülönböztetendő a más területeken használt, külső célfüggvényt optimalizáló elméletektől.

Ha azonban az Optimalitáselméletet egy általános kognitív architektúrának tekintjük, további kérdések merülnek fel, például a neurológiai plauzibilitás, a tanulhatóság és az evolúciós előtörténet. A neurológiai plauzibilitás kapcsán Smolensky és Legendre (2006) mutat be néhány konneccionista implementációt feltételező eredményt. Egy hasonló, de nem feltétlenül konneccionista megközelítést mutat be Biró (2006). Mindkét megközelítésben közös a nyelvi performancia szimulált hőkezeléssel való modellezése, bár ezen a ponton szükséges lesz a kompetencia és a performancia hagyományos fogalmának újragondolása. Végezetül, néhány friss tanulhatósági eredményt mutatok be ebben a keretben, és néhány spekulatív megjegyzést teszek arra vonatkozóan, hogy miért evolválódhatott a HG bizonyos esetekben OT-vá.

Hivatkozások

Biró, Tamás (2006). *Finding the Right Words: Implementing Optimality Theory with Simulated Annealing*. Phd-disszertáció. GroDiL 62. Groningen, Hollandia.

Biró Tamás. 'Optimal religion. Optimality Theory accounts for ritual dynamics'. In: *Changing minds. Religion and cognition through the ages*, ed. I. Czachesz & T. Biró. Peeters Publishers.

Doug Jones. 'Human kinship, from conceptual structure to grammar'. *Behavioral and Brain Sciences* (BBS) 33:5 (2010).

Prince, Alan and Paul Smolensky (1993/2004). *Optimality Theory: Constraint Interaction in Generative Grammar*. Rutgers University Center for Cognitive Science Technical Report 2 (RuCCS-TR-2) (1993). Blackwell (2004).

Smolensky, Paul & Legendre, Géraldine (szerk.). 2006. *The Harmonic Mind: From Neural Computation To Optimality-Theoretic Grammar*. MIT Press.